

Minister Edukacji

Ministerstwo Edukacji Narodowej

al. Jana Chrystiana Szucha 25

00-918 Warszawa

PETYCJA W INTERESIE PUBLICZNYM

w sprawie zmiany zasad organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach w celu ochrony dzieci nieuczestniczących w tych zajęciach

Na podstawie art. 2 ust. 1–3 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach zwracam się z petycją w interesie publicznym o zmianę zasad organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach oraz publicznych oddziałach przedszkolnych.

Bezpośrednią przyczyną złożenia niniejszej petycji jest sytuacja mojego dziecka, które jako jedyne w swoim oddziale przedszkolnym nie uczestniczy w nauce religii. Placówka, wskazując na brak dodatkowej sali, stanęła przed problemem, co zrobić z jednym dzieckiem podczas zajęć religii pozostałej części grupy. Jako możliwe rozwiązania przedstawiono przeniesienie dziecka do innej grupy, pozostawienie go na korytarzu albo odseparowanie go od pozostałych dzieci w tej samej sali.

Uważam, że sytuacja ta ujawnia wadę obecnego systemu.

To nie dziecko nieuczestniczące w fakultatywnych zajęciach religijnych powinno ponosić organizacyjne i społeczne konsekwencje ich prowadzenia.

Wnoszę o:

1. **wprowadzenie zasady, zgodnie z którą w przedszkolu, w którym nie wszystkie dzieci danego oddziału uczestniczą w nauce religii, zajęcia te organizuje się co do zasady jako pierwszy albo ostatni blok w dziennym rozkładzie zajęć, tak aby ograniczyć konieczność wyłączenia dzieci nieuczestniczących z ich zwykłego środowiska grupowego;**
2. **przyjęcie zasady, że organizacja nauki religii nie może powodować obowiązku późniejszego przyprowadzania do przedszkola ani wcześniejszego odbierania dziecka nieuczestniczącego w religii – dziecko powinno w tym czasie mieć zapewnioną zwykłą, pełnowartościową opiekę przedszkolną;**

3. wprowadzenie zasady, zgodnie z którą **ciężar organizacyjny związany z fakultatywnymi zajęciami religii powinien w pierwszej kolejności dotyczyć organizacji grupy uczestniczącej w religii**, a nie dziecka lub dzieci, które w tych zajęciach nie uczestniczą;
4. wskazanie, że w przypadkach uzasadnionych warunkami organizacyjnymi dyrektor powinien w pierwszej kolejności rozważać tworzenie grup międzyoddziałowych na potrzeby nauki religii oraz organizowanie tych zajęć w czasie, w którym przedszkole i tak prowadzi opiekę w grupach łączonych;
5. jednoznaczne wykluczenie jako standardowego rozwiązania organizacyjnego praktyki polegającej na:
 - pozostawianiu dziecka nieuczestniczącego w religii na korytarzu,
 - izolowaniu go indywidualnie od grupy,
 - pozostawianiu go w tej samej sali podczas prowadzenia konfesyjnych zajęć religijnych, mimo formalnego uznania, że w nich nie uczestniczy;
6. wydanie – do czasu ewentualnej zmiany przepisów – wytycznych dla dyrektorów publicznych przedszkoli i organów prowadzących wskazujących, że organizacja fakultatywnej nauki religii powinna minimalizować ryzyko izolacji i stygmatyzacji dzieci nieuczestniczących;
7. przeprowadzenie przez Ministerstwo Edukacji analizy praktyki organizowania opieki nad dziećmi nieuczestniczącymi w religii, ze szczególnym uwzględnieniem przypadków, w których w danym oddziale jest tylko jedno lub kilkoro takich dzieci;
8. podjęcie szerszej analizy zasadności utrzymywania obecnego modelu konfesyjnej nauki religii na etapie wychowania przedszkolnego i skutków tego modelu dla dobra dziecka, integracji grupy i neutralności publicznej placówki.

Uzasadnienie

1. Obecne prawo tworzy szczególny obowiązek organizowania religii

Art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty stanowi, że publiczne przedszkola organizują naukę religii na życzenie rodziców.

Nie jest to zwykły rodzaj dodatkowych zajęć organizowanych według uznania placówki. Religia otrzymała szczególny status prawny, w ramach którego życzenie rodziców powoduje powstanie po stronie publicznego przedszkola obowiązku jej zorganizowania.

Jednocześnie art. 12 ust. 2 tej samej ustawy powierza Ministrowi Edukacji określenie w drodze rozporządzenia warunków i sposobu wykonywania tego obowiązku, w porozumieniu z władzami właściwych kościołów i związków wyznaniowych.

Oznacza to, że bez kwestionowania samego ustawowego obowiązku organizowania religii można zmienić **sposób jej organizowania** tak, aby lepiej chronić dzieci, które w niej nie uczestniczą.

Niniejsza petycja dotyczy przede wszystkim właśnie takiej zmiany.

2. Przepisy wprost zakazują dyskryminacji dziecka nieuczestniczącego w religii

Zgodnie z § 1 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. uczestniczenie lub nieuczestniczenie w przedszkolnej nauce religii nie może być powodem dyskryminacji przez kogokolwiek i w jakiegokolwiek formie.

Jest to zasada jednoznaczna.

Problem polega jednak na tym, że obecny model organizacji może powodować odmienne traktowanie dziecka nawet wówczas, gdy nikt w placówce świadomie nie zamierza go dyskryminować.

Jeżeli dwadzieścioro dzieci uczestniczy w religii, a jedno nie, naturalnym problemem organizacyjnym placówki staje się pytanie:

„co zrobić z tym jednym dzieckiem?”

Już samo postawienie problemu w taki sposób pokazuje wadę systemu.

Prawidłowe pytanie powinno brzmieć:

„jak zorganizować fakultatywne zajęcia dla części dzieci, aby nie zakłócić normalnego funkcjonowania dzieci, które w nich nie uczestniczą?”

3. Przypadek mojego dziecka pokazuje realny skutek obowiązujących regulacji

Moje dziecko jest jedynym dzieckiem w swoim oddziale, którego rodzice nie wyrazili życzenia uczestniczenia w nauce religii.

Zostałem poinformowany, że przedszkole nie dysponuje osobną salą, dlatego powstaje problem organizacyjny.

Rozważane są trzy rozwiązania.

Pierwszym jest regularne wyprowadzanie dziecka do innego oddziału.

Drugim – pozostawienie go w czasie zajęć na korytarzu.

Trzecim – pozostawienie go w tej samej sali, w której odbywa się religia, lecz fizyczne odseparowanie od grupy.

Żadnego z tych rozwiązań nie uważam za satysfakcjonujące.

W przypadku pierwszego i drugiego rozwiązania dziecko otrzymuje jasny komunikat: gdy cała jego grupa pozostaje razem, ono musi odejść dlatego, że nie uczestniczy w religii.

W przypadku trzeciego pozostaje fizycznie obecne podczas konfesyjnego nauczania, słyszy wypowiedzi nauczyciela, modlitwy i inne treści, mimo że jego rodzice nie wyrazili życzenia udziału w tych zajęciach.

Nie zarzucam wychowawcy ani dyrekcji złej woli. Przeciwnie – problem pojawił się dlatego, że obecne przepisy nakładają na placówkę obowiązki, nie zapewniając wystarczających mechanizmów chroniących dziecko znajdujące się w mniejszości.

Dlatego problem wymaga rozwiązania systemowego.

4. Brak dodatkowego pomieszczenia nie powinien obciążać dziecka nieuczestniczącego

Warunki lokalowe publicznych przedszkoli są bardzo różne. Nie każda placówka dysponuje wolną salą.

Nie uważam jednak, aby konsekwencją braku pomieszczenia mogło być automatyczne założenie, że to dziecko nieuczestniczące w religii powinno opuścić swoją grupę albo zostać umieszczone na korytarzu.

Nauka religii jest zajęciem fakultatywnym – organizowanym na życzenie rodziców.

Dlatego to sposób organizacji tych fakultatywnych zajęć powinien zostać dostosowany do możliwości placówki w taki sposób, aby możliwie najmniej ingerować w normalne funkcjonowanie pozostałych dzieci.

5. Rozwiązaniem może być organizowanie religii na początku albo na końcu dnia

Rozporządzenie obowiązujące od 1 września 2025 r. wprowadziło w szkołach zasadę, zgodnie z którą nauka religii lub etyki jest co do zasady organizowana bezpośrednio przed rozpoczęciem obowiązkowych zajęć edukacyjnych albo po ich zakończeniu.

Analogiczna zasada nie została ustanowiona dla przedszkoli.

Uważam, że warto przenieść jej ideę na grunt wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem specyfiki pracy przedszkola.

W praktyce mogłoby to oznaczać organizowanie religii np. w pierwszej części poranka, zanim rozpoczynają się zasadnicze wspólne aktywności oddziału, albo w końcowej części dnia.

W wielu placówkach są to okresy, w których dzieci stopniowo się schodzą lub są odbierane, a opieka odbywa się w grupach łączonych.

Pozwalałoby to zorganizować dzieciom nieuczestniczącym w religii normalną opiekę wraz z innymi wychowankami, zamiast wyprowadzać pojedyncze dziecko ze swojej grupy w środku dnia.

Nie może przy tym powstać obowiązek przyprowadzania dziecka później lub odbierania go wcześniej. Rodzice dziecka nieuczestniczącego w religii nie powinni ponosić konsekwencji organizacyjnych wyboru dokonanego przez innych rodziców.

6. Obowiązujące przepisy pozwalają korzystać z grup międzyoddziałowych

Od 1 września 2024 r. przepisy wprost umożliwiają organizowanie nauki religii również w grupach międzyoddziałowych w szerszym zakresie, także wtedy, gdy w poszczególnych oddziałach liczba zgłoszonych dzieci wynosi co najmniej siedem.

Oznacza to, że prawo nie wymaga, aby każde zajęcia religii odbywały się dokładnie w zwykłej grupie przedszkolnej.

Ministerstwo już dysponuje zatem instrumentem pozwalającym odejść od modelu, w którym cała grupa pozostaje w swojej sali na religii, a pojedyncze nieuczestniczące dziecko musi zostać z niej usunięte.

Uważam, że możliwość tę należy wykorzystać przede wszystkim w celu ochrony dzieci znajdujących się w takiej sytuacji.

7. Dziecko pozostające w sali nie przestaje być odbiorcą zajęć

Nie uważam za właściwe rozwiązania polegające na pozostawieniu dziecka w tej samej sali podczas katechezy i zapewnieniu mu w tym czasie innego zajęcia.

Nauka religii ma charakter konfesyjny.

Dziecko znajdujące się w tym samym pomieszczeniu słyszy prowadzącego, wypowiedzi innych dzieci, modlitwy, pieśni i przekazywane treści.

Formalne stwierdzenie, że siedzi ono przy innym stoliku i „nie uczestniczy”, nie zmienia tego, że jest odbiorcą przekazu.

Rodzic, który nie wyraził życzenia uczestniczenia dziecka w nauce religii, powinien mieć możliwość rzeczywistego, a nie tylko formalnego wyłączenia dziecka z tych zajęć.

8. Korytarz nie powinien być rozwiązaniem systemowym

Podobnie nie powinno się uznawać za prawidłowy model regularnego pozostawiania pojedynczego dziecka na korytarzu.

Nawet przy zapewnieniu formalnej opieki tworzy to szczególnie czytelny podział:

większość grupy pozostaje razem – jedno dziecko musi odejść.

W przypadku kilkuletniego dziecka takie doświadczenie może być odbierane przede wszystkim w kategoriach przynależności do grupy, a nie abstrakcyjnej wolności światopoglądowej.

Publiczne przedszkole powinno organizować swoje fakultatywne zajęcia tak, aby podobne sytuacje minimalizować.

9. Ministerstwo samo uznaje już w przypadku szkół zasadność umieszczania religii na obrzeżach planu zajęć

Wprowadzenie od roku szkolnego 2025/2026 zasady organizowania religii w szkołach przed obowiązkowymi zajęciami albo po nich pokazuje, że ustawodawca dostrzega problem wynikający z umieszczania fakultatywnych zajęć religijnych pomiędzy zajęciami przeznaczonymi dla wszystkich.

W mojej ocenie problem ten jest jeszcze bardziej istotny w przedszkolu.

Uczeń szkoły może w określonych warunkach rozumieć przyczynę swojej odmiennej organizacji czasu. Dla cztero- lub pięcioletniego dziecka znacznie bardziej czytelny jest prosty komunikat społeczny: „wszyscy zostają, a ja wychodzę”.

Dlatego postuluję stworzenie odpowiednika tej zasady dla przedszkoli.

10. Postulat nie wymaga rezygnacji z nauczania religii ani zmiany Konkordatu

Mam świadomość, że art. 12 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską gwarantuje organizowanie nauki religii również w publicznych przedszkolach zgodnie z wolą zainteresowanych i w ramach planu zajęć przedszkolnych.

Niniejsza petycja nie żąda zniesienia tej gwarancji.

Konkordat nie określa jednak konkretnej godziny prowadzenia zajęć, nie wymaga prowadzenia ich w zwykłej sali oddziału i nie wskazuje, że dziecko nieuczęstniczące ma być z tego powodu przenoszone w inne miejsce.

Przedmiotem petycji jest zatem **sposób wykonywania istniejącego obowiązku**, a nie jego uchylenie.

Pozwala to poprawić ochronę dzieci nieuczestniczących w religii bez uzależniania zmian od renegotiacji umowy międzynarodowej.

11. Szersza refleksja nad religią w wychowaniu przedszkolnym pozostaje potrzebna

Niezależnie od powyższego uważam za zasadne podjęcie przez Ministerstwo Edukacji szerszej analizy obecności konfesyjnego nauczania religii na etapie wychowania przedszkolnego.

W szczególności należy zbadać, czy obecny model właściwie równoważy:

- prawo rodziców do wychowania religijnego,
- wolność sumienia i wyznania dziecka,
- prawo dzieci nieuczestniczących do równego traktowania,
- potrzebę integracji grupy przedszkolnej,
- bezstronność światopoglądową publicznych instytucji.

Docelowo religijne wychowanie dzieci w wieku przedszkolnym mogłoby być prowadzone przede wszystkim przez rodziny i wspólnoty religijne, a publiczne przedszkole mogłoby koncentrować się na neutralnej i pluralistycznej edukacji wspólnej dla wszystkich dzieci.

Mam jednak świadomość, że jest to zagadnienie szersze i wymagające odrębnej debaty prawnej.

Nie powinno ono blokować prostych zmian organizacyjnych możliwych do wprowadzenia już obecnie.

Podsumowanie

Nie kwestionuję prawa innych rodziców do religijnego wychowywania swoich dzieci.

Kwestionuję natomiast system, w którym realizacja tego prawa powoduje, że jedyne dziecko nieuczestniczące w fakultatywnej katechezie ma być wyprowadzane ze swojej grupy, wysyłane na korytarz albo pozostawiane z boku podczas zajęć, których rodzice dla niego nie wybrali.

Zajęcia fakultatywne powinny być organizowane wokół zwykłego funkcjonowania dzieci, a nie zwykłe funkcjonowanie dziecka powinno być podporządkowywane zajęciom fakultatywnym.

Dlatego zwracam się o podjęcie prac zmierzających do ustanowienia zasady organizowania religii w przedszkolach przede wszystkim na początku lub na końcu dziennego rozkładu zajęć oraz stworzenia takich reguł organizacyjnych, aby dziecko nieuczestniczące w religii nie ponosiło z tego tytułu negatywnych konsekwencji.

Proszę o rozpatrzenie niniejszej petycji i przedstawienie stanowiska Ministerstwa wobec przedstawionych postulatów.

Z poważaniem

A solid black rectangular box used to redact the signature of the sender.A solid black rectangular box used to redact the signature of the recipient.